

ΔΕΛΤΙΟ

ΕΤΟΣ
ΙΔΡΥΣΗΣ
1962

ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΒΡΑΒΕΙΟ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ

www.dde.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ -
ΜΑΡΤΙΟΣ 2024
460 ΤΕΥΧΟΣ

- **Η διττή σημασία της ναυτιλιακής διοίκησης**
- **9ο Οικονομικό Φόρουμ Δελφών**

Management

Φυσικό περιβάλλον και το σύγχρονο management

Άρθρο του
Καθηγητή
Γεώργιου
Μ. Ασπρίδη *

*Καθηγητής
Διοικητικής
Επιστήμης
Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας
Τμήμα
Δασολογίας,
Επιστημών
Ξύλου &
Σχεδιασμού
μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ
ΠΠΣ Δημόσια
Διοίκηση
email:
aspridis@uth.gr

Εισαγωγή

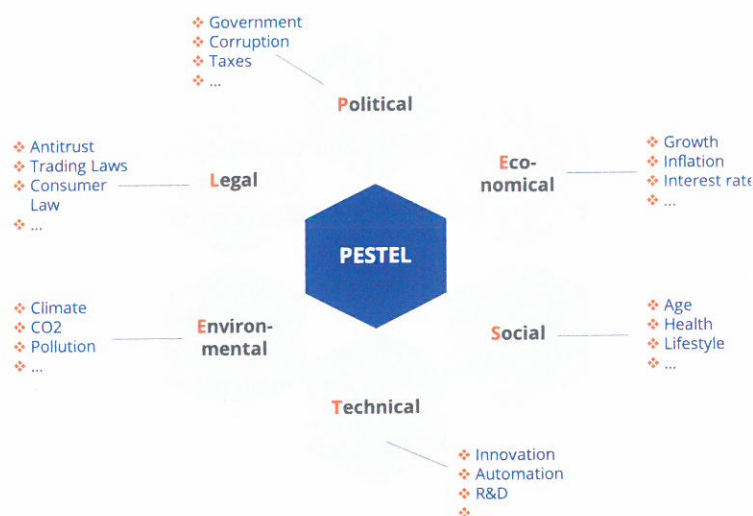
Η σημασία του φυσικού περιβάλλοντος ήταν γνωστή και ιδιαίτερα διαδεδομένη από την αρχαία Ελλάδα. Ο Αριστοτέλης ήταν από τους πρώτους φιλοσόφους που ανέδειξε και συνέδεσε τη σχέση του φυσικού περιβάλλοντος με την ανάπτυξη των ανθρώπων (Aspridis, 2022). Σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη ο άνθρωπος που πιστεύει στον Χριστιανισμό οφείλει να συ-

πολλές φορές εμφανίζεται ένας κύκλος αλλαγών στις δραστηριότητες των μελών της αποικίας (Lewontin & Levins, 2022). Τα λιοντάρια συνεργάζονται στην ανατροφή των απογόνων τους και στη δίκαιη κατανομή της τροφής, οι λεοπαρδάλεις είναι προσαρμοστικές στο φυσικό περιβάλλον, τα δελφίνια είναι επικοινωνιακά και οι αγέλες των λύκων στηρίζουν την ύπαρξή τους στην ιεραρχία αλλά και στην επικοινωνία.

μπεριφέρεται στη φύση με σεβασμό, να συμβιώνει μαζί της και ειδικά από τη στιγμή που τρέφεται από τα προϊόντα της (Θραψανιώτης, 2021). Κατά καιρούς έγινε προσπάθεια να μελετηθούν δεδομένα που παρατηρούνται στο ζωικό βασίλειο και εμφανίζονται ταυτόχρονα στις επιχειρήσεις. Τα μυρμήγκια είναι γνωστά για τη συνεργατικότητα, τον καταμερισμό της εργασίας, τις κοινωνικές σχέσεις και την προσήλωσή τους στους στόχους που έχουν θέσει. Αν και

Οι εργάτριες μέλισσες εκτελούν μια σειρά από εργασίες οι οποίες ποικίλλουν ανάλογα με την ηλικία τους (Rubenstein & Alcock, 2020). Στόχος του άρθρου είναι να αναδείξει την αλληλεπίδραση μεταξύ του φυσικού και του οργανωτικού περιβάλλοντος, του τρόπου με τον οποίο οι οργανώσεις δύναται να μαθαίνουν από το φυσικό περιβάλλον και να εφαρμόζουν τους αντίστοιχους κανόνες με στόχο την επιβίωσή τους και την ανάπτυξή τους.

Εννοιολογικές οριοθετήσεις

Η περιβαλλοντική επιστήμη ενσωματώνει πληροφορίες και από άλλες επιστήμες όπως τη βιολογία, τη χημεία, τη γεωλογία, τις κοινωνικές επιστήμες και μελετάει τον τρόπο με τον οποίο τα στοιχεία του περιβάλλοντος αλληλεπιδρούν με τον άνθρωπο (Tyler Miller & Spoolman, 2022). Η διοικητική επιστήμη ασχολείται με τη «δημιουργία εννοιολογικών υποβάθρων και την ανάπτυξη των εργαλείων που μας βοηθούν στη συστηματική ανάπτυξη και εφαρμογή κατεχοχών της πρώτης από τις ικανότητες, δηλαδή της αναλυτικής ικανότητας για λήψη αποφάσεων. Περισσότερο έντονα από όσο μέχρι τώρα, στοχεύει στη “διασύνδεση” αυτής της ικανότητας με τις ανθρώπινες-διοικητικές ικανότητες και τη γνώση και αντίληψη της τεχνολογίας, για μια συνολική επιτυχή αντιμετώπιση της διαδικασίας αποφάσεων», σύμφωνα με τον Πραστάκο (2017: 20). Ο Proglia (2007: 4) ορίζει ότι το περιβάλλον είναι το «σύνολο των συνθηκών, είτε είναι φυσικές, είτε χημικές ή βιολογικές, αλλά και πολιτιστικές ή κοινωνικές, οι οποίες είναι ικανές να επηρεάσουν τους ζωντανούς οργανισμούς και τις ανθρώπινες δραστηριότητες».

Ιδιαίτερη σημασία για το περιβάλλον κατέχει και η βιοποικιλότητα. Αναφέρεται στην ποικιλία των ειδών των οικοσυστημάτων όπου κατοικούν και τις συνεργασίες που έχουν. Οι ειδικοί θεωρούν ότι οι κοινότητες με υψηλά επίπεδα ποικιλότητας ειδών εμφανίζουν και μεγαλύτερη ευστάθεια. Επίσης, η γενετική ποικιλότητα παρέχει την ευκαιρία σε όλα τα είδη να προσαρμόζονται στις περιβαλλοντικές μεταβολές

(Tyler Miller & Spoolman, 2022). Αντίστοιχα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης εμφανίζεται έντονη ποικιλομορφία στο ανθρώπινο δυναμικό και οι οργανώσεις προσπαθούν να ενσωματώσουν όλα τα στελέχη (ανεξάρτητα από εθνότητα, φύλο και άλλα) στην οργανωσιακή κουλτούρα τους (Ασπρίδης, 2020).

Για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων των οργανισμών αξιολογείται- στο πλαίσιο της PESTEL Analysis- και το φυσικό περιβάλλον της έδρας της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, μελετάται ο καιρός, το κλίμα, οι περιβαλλοντικές πολιτικές, η κλιματική αλλαγή, ακόμη και η πίεση που ασκείται από τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ (Johnson et al., 2016). Κατ’ αυτό τον τρόπο αναδεικνύεται η αλληλεπίδραση μεταξύ του επιχειρηματικού κόσμου και του φυσικού περιβάλλοντος και η συμβολή του τελευταίου στην επιβίωση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Θεωρητικές προσεγγίσεις

Η πρώτη προσέγγιση αφορά τον Δαρβίνο, ο οποίος υποστήριζε ότι ο αγώνας για την επιβίωση είναι σκληρότερος μεταξύ μελών και ποικιλιών του ίδιου είδους. Αντίστοιχα, συμβαίνει και στον κόσμο των επιχειρήσεων με τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων που δρα-

στηριοποιούνται στο ίδιο επιχειρηματικό αντικείμενο να είναι μεγάλος. Ιδιαίτερη αναφορά πραγματοποίησε στο βαθμό της διαφοροποίησης και της εξειδίκευσης των οργάνων των όντων, την οποία θεωρεί πλεονέκτημα και περιλαμβάνεται και στους σκοπούς της φυσικής επιλογής. Ο Δαρβίνος, σημείωνε ότι τα όντα που επιβιώνουν δεν είναι ανάγκη να είναι τα πιο δυνατά αλλά αυτά που είναι σε θέση να ανταποκρίνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις αλλαγές. Η διοίκηση των αλλαγών αποτελεί το σημείο αναφοράς του στρατηγικού management, μελετάει τις αλλαγές τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον, με τη συμβολή πολλών εργαλείων και συμβάλλει ώστε οι οργανώσεις να κατανοήσουν ότι οι οργανωσιακές αλλαγές αποτελούν ευκαιρία και όχι απειλή και προσπαθεί να μειώσουν τις πιθανές αντιστάσεις σε αυτές (Combe, 2021· Rothaermel, 2017· Γεωργόπουλος, 2013· Darwin, 2000). Σύμφωνα με τους Tyler Miller & Spoolman (2022:620) η προσαρμογή (adaptation) αναφέρεται σε κάθε «γενετικό ελεγχόμενο δομικό, φυσιολο-

γικό ή συμπεριφορικό χαρακτηριστικό που επιτρέπει σε έναν οργανισμό να επιβιώσει και να αναπτυχθεί σε ένα δεδομένο φάσμα περιβαλλοντικών συνθηκών». Ο Αμερικανός κοινωνιολόγος και θεωρητικός του δομολειτουργισμού Talcott Parsons, υποστήριξε ότι η κοι-

”

Σημαντική είναι η δράση που αναφέρεται στην υπαίθρια εκπαίδευση, δηλαδή στον συνδυασμό δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο και ιδιαίτερα αυτών που αναφέρονται στην προσωπική και την κοινωνική εξέλιξη. Επιτρέπει στους συμμετέχοντες να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης, για παράδειγμα σε ένα δάσος, σε μια παραλία ή αθλού

ωνία είναι ένα σύστημα και στηρίζεται σε τέσσερις λειτουργικές κατηγορίες (AGIL) μεταξύ των οποίων η προσαρμογή, δηλαδή η προσπάθεια της κάθε οργάνωσης, του κάθε συστήματος να αντλήσει πόρους από το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον και να επιβιώσει σε αυτό. Η θεωρία του Parsons για την κοινωνική αλλαγή στηρίχτηκε στη βιολογία. Αρχικά στη διαδικασία της διαφοροποίησης, στη συνέχεια σε ένα σύνολο προβλημάτων ενσωμάτωσης στην κοινωνία και τέλος στην αλλαγή της κοινωνίας (Craib, 2011).

Δυστυχώς ο δαρβινισμός στις επιχειρήσεις δεν έχει πάντα τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, η Enron απέλυε κάθε χρόνο τους λιγότερους αποδοτικούς υπαλλήλους της σε ποσοστό 15% ώστε μακροπρόθεσμα να αποκτήσει τα πλέον ικανά στελέχη και εργαζόμενους και να εξελιχθεί. Αυτό είχε το αντίθετο αποτέλεσμα με τα γνωστά για την εταιρεία αποτελέσματα (Barboza, 2001).

Η δεύτερη προσέγγιση αφορά το ζωικό βασίλειο και πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στο παράδειγμα της χήνας και του βούβαλου και τη σύνδεση τους με τη θεωρία της ηγεσίας στις σύγχρονες επιχειρήσεις. Ο αρχηγός βούβαλος έχει απόλυτα πιστούς ακολούθους που τον ακολουθούν χωρίς αντιρρήσεις. Όμως όταν σκοτωθεί ο αρχηγός του κοπαδιού μπορούν εύκολα να εξοντωθούν και τα υπόλοιπα βουβάλια (Belasco & Stayer, 2000). Αντίστοιχα, στον επιχειρηματικό κόσμο εμφανίζεται το φαινόμενο ο ηγέτης μιας ομάδας να δίνει εντολές χωρίς να επιτρέπει στα μέλη της ομάδας να αναλάβουν πρωτοβουλίες και ευθύνες, με αποτέλεσμα να χάνεται μέρος της αγοράς. Από την άλλη οι χήνες εφαρμόζουν ένα διαφορετικό μοντέλο οργάνωσης και ηγεσίας.

Πραγματοποιούν τα ταξίδια τους σε σχηματισμό "V", αλλάζοντας πολλές φορές, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους, τον αρχηγό. Όλες οι χήνες αναλαμβάνουν ευθύνες και καθήκοντα είτε ως απλά μέλη της ομάδας είτε ως ηγέτες. Σύμφωνα με αυτό το παράδειγμα οι ηγέτες δύνανται να μεταφέρουν ευθύνες στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, να συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, να μαθαίνουν γρήγορα, να ενθαρρύνουν τα μέλη της ομάδας και τέλος να δημιουργούν το κατάλληλο περιβάλλον για την ατομική και ομαδική ανάπτυξη. Ο βούβαλος είναι ο αυταρχικός ηγέτης που αναλαμβάνει όλες τις ευθύνες και τα μέλη της ομάδας δεν μπορούν να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και τη δημιουργικότητά τους. Η χήνα καθοδηγεί τα υπόλοιπα μέλη

της ομάδας και συμβάλλει ώστε όλοι να συμμετέχουν ενεργά στην επίτευξη των στόχων τους. Βοηθάει ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι να περάσουν από το στάδιο του αρχηγού (Northouse, 2019· Schermerhorn & Bachrach, 2018· Belasco & Stayer, 2000).

Τέλος, σημαντική είναι η δράση που αναφέρεται στην υπαίθρια εκπαίδευση, δηλαδή στον συνδυασμό δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο και ιδιαίτερα αυτών που αναφέρονται στην προσωπική και την κοινωνική εξέλιξη. Επιτρέπει στους συμμετέχοντες να συμμετέχουν ενεργά

στη διαδικασία της μάθησης, για παράδειγμα σε ένα δάσος, σε μια παραλία ή αλλού (Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2008· Σταματοπούλος, 2006). Η situated learning approach αναφέρεται στις εκδρομές που πραγματοποιούνται σε ένα άγνωστο φυσικό περιβάλλον ώστε οι συμμετέχοντες να αποκτήσουν συνεργατική εκπαίδευση και εμπειρίες από την πρακτική άσκηση και παράλληλα να αναπτύξουν την κριτική σκέψη (Stein, 1998). Τα προγράμματα αυτά εντάσσονται στις δράσεις της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού (Παπαλεξανδρή & Μπουραντάς, 2016· Τζωρτζάκης, 2014). Τα residential learning αναφέρονται στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που σχεδιάζονται για να προσφέρουν ακαδημαϊκά οφέλη στους ενδιαφερόμενους (Hurtado et al., 2019). Για την επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού πολλές επιχειρήσεις διαμορφώνουν και πραγματοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα στη φύση. Οι υπαίθριες δραστηριότητες αναφέρονται στο σύνολο των περιβαλλοντικών, αθλητικών, κοινωνικών δράσεων και δράσεων αναψυχής, με τη μορφή απλής εμπειρίας, ενός σχεδιασμένου προγράμματος το οποίο πραγματοποιείται στο φυσικό περιβάλλον. Ο βασικός αποδέκτης αυτών των εκπαιδευτικών δράσεων είναι τόσο οι άνθρωποι όσο και

το φυσικό περιβάλλον (Κουθούρης, 2009· Σταματόπουλος, 2006).

Συνήθως οι δράσεις αυτές πραγματοποιούνται σε μεγάλη απόσταση από την έδρα της επιχείρησης, σε ένα χαλαρό περιβάλλον, είναι αναγκαίο να έχουν πολύ καλή οργάνωση, ενώ απαιτείται και η επιλογή του κατάλληλου προσωπικού που θα αναλάβει να οργανώσει την εκπαίδευση των στελεχών. Μέσω αυτών των δραστηριοτήτων οι εργαζόμενοι και τα στελέχη μιας οργάνωσης δύνανται να αναπτύξουν ατομικές και ομαδικές ικανότητες και δεξιότητες, δημιουργούνται κοινωνικά δίκτυα, βελτιώνεται η επικοινωνία και η ομαδική συνείδηση, μελετώνται θέματα που αφορούν τη σύγχρονη διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού, αναπτύσσονται οι ηγετικές ικανότητες, βελτιώνεται το επίπεδο της ζωής των στελεχών, κοινωνικοποιούνται και τέλος αποκτούν θετική στάση έναντι των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το φυσικό περιβάλλον (Κουθούρης, 2009· Σταματόπουλος, 2006).

Επίλογος

Από τις προηγούμενες αναφορές προκύπτει ότι από το φυσικό περιβάλλον οι άνθρωποι μπορούν να λάβουν παραδείγματα για την εφαρμογή των βασικών συστατικών στοιχείων της οργάνωσης. Η χίνα και ο βούβαλος παρέχουν παραδείγματα για το είδος της ηγεσίας που πρέπει να εφαρμόζεται, η αγέλη των λύκων για την οργάνωση και την ιεραρχία, τα λιοντάρια τη συνεργατικότητα και τέλος τα δελφίνια για την επικοινωνία. Πολλές επιχειρήσεις προτιμούν η εκπαίδευση των στελεχών τους να πραγματοποιείται στο φυσικό περιβάλλον με τη βιωματική προσέγγιση και τη διαμόρφωση των κατάλληλων υπαίθριων δραστηριοτήτων. Οι οργανώσεις του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα πρέπει να συνεχίζουν να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού. Τα επόμενα έτη θα χαρακτηριστούν από τον ψηφιακό δαρβινισμό και οι οργανώσεις που δεν θα ανταποκριθούν είναι δεδομένο ότι θα τεθούν στο περιθώριο (Σολδάτος, 2019).

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των ανθρώπων των επιχειρήσεων για τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την ανθρώπινη και επιχειρηματική δραστηριότητα για το φυσικό περιβάλλον είναι σημαντική. Οι οργανισμοί που ακολουθούν ηθικά πρότυπα λειτουργίας, σύμφωνα με τις αρχές της περιβαλλοντικής συνείδησης, χαίρουν εκτίμησης στους καταναλωτές και μακροπρόθεσμα αποκομίζουν μεγαλύτερα κέρδη. Οι στρατηγικές πολιτικές για το περιβάλλον δύνανται να διαμορφώσουν νέες αγορές όπως είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα βιολογικά προϊόντα.

Βιβλιογραφία

- Aspidris M. G. (2022).** KPIs for Sustainable Development: The Greek Experience. *Advances in Economics and Business*, 10(3), 51-58. DOI: 10.13189/aeb.2022.100302.
- Ασπρίδης, Γ. (2020).** Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού. Αθήνα: Κριτική.
- Barboza, D., (2001).** Management: Victims and Champions of a Darwinian Enron. On line διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.nytimes.com/2001/12/12/business/management-victims-and-champions-of-a-darwinian-enron.html>, προσπελάστηκε στις 7/8/2023.
- Belasco, J., & Stayer, R., (2000).** Το πέταγμα του βούβαλου. Αθήνα: Κριτική.
- Combe, C. (2021).** Εισαγωγή στη διοίκηση. Αθήνα: Gutenberg.
- Craib, I., (2011).** Σύγχρονη κοινωνική θεωρία. Αθήνα: Τόπος.
- Γεωργόπουλος, Ν. (2013).** Στρατηγικό μάνατζμεντ. Αθήνα: Μπένος.
- Darwin, Ch. (2000).** Η καταγωγή των ειδών. Πάτρα: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών.
- Ευρωπαϊκές Κοινότητες (2008).** Comenius. Ιστορίες επιτυχίας. Η Ευρώπη δημιουργεί ευκαιρίες. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Hurtado, S. S., Gonyea, R. M., Graham, P. A., & Fosnacht, K. (2019).** The Relationship Between Residential Learning Communities and Student Engagement. *Learning Communities Research and Practice*, 8(1).
- Johnson, G., Whittington, M., Scholes, K., Angwin, D., & Regnier, P. (2016).** Βασικές αρχές στρατηγικής των επιχειρήσεων. 2η έκδοση. Αθήνα: Κριτική.
- Θραψανιώτης, Γ., (2021).** Θρησκεία και περιβάλλον. Κοινωνικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Διάδραση.
- Κουθούρης, Χ. (2009).** Υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής, ακραία αθλήματα. Θεσσαλονίκη: Χριστοδουλίδης.
- Lewontin, R., & Levins, R. (2022).** Τα ζώα έχουν σύνθετη φύση. Στο Βλάχου, Ανδρ., (επιμ.). Φύση, κεφάλαιο και κοινωνία. 2η έκδοση. Αθήνα: Κριτική.
- Northouse, P., (2019).** Ηγεσία. Θεωρία και πράξη. 8η έκδοση. Αθήνα: Παπασωτηρίου.
- Proglia, H., (2007).** Το περιβάλλον σε 100 λέξεις. Αθήνα: ΔΟΛ.
- Παπαλεξανδρή, Ν., & Μπουραντάς, Δ. (2016).** Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού. Αθήνα: Μπένος.
- Πραστάκος, Γρ. (2017).** Διοικητική επιστήμη- Λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων στην Κοινωνία της Πληροφορίας. 2η έκδοση. Αθήνα: Unibooks.
- Rothaermel, Fr. (2017).** Στρατηγικό μάνατζμεντ. Αθήνα: Rossili.
- Rubenstein, D., & Alcock, J., (2020).** Η συμπεριφορά των ζώων. Αθήνα: Βασιλειάδης.
- Schermerhorn, J., & Bachrach, D., (2018).** Εισαγωγή στο management. 2η έκδοση. Λευκωσία: Broken Hill Publishers.
- Σολδάτος, Γ., (2019).** Πέντε προτάσεις για την εποχή του ψηφιακού δαρβινισμού. On line διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.dianeosis.org/2019/12/pente-protaseis-psifiakos-darvinismos/>, προσπελάστηκε στις 7/8/2023.
- Σταματόπουλος, Κ., (2006).** Βιωματική εκπαίδευση και ανάπτυξη με περιπετειώδεις ομαδικές δραστηριότητες. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Stein, D. (1998).** Situated learning in adult education. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.ericdigests.org/1998-3/adult-education.html>, προσπελάστηκε στις 3/8/2023.
- Tyler Miller, G., & Spoolman, S., (2018).** Περιβαλλοντική Επιστήμη. Θεσσαλονίκη: Τζιόλας.
- Τζωρτζάκης, Κ., (2014).** Η διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού στο ελληνικό επιχειρείν. Αθήνα: Rosili.